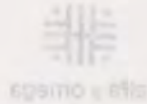


26/378

Preot Prof. Dr. ENE BRANIȘTE



Coloșie coordonată de RĂZVAN BUCURTIU

Lucrare apărută cu sprijinul  
MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR

PREFAȚĂ

# LITURGICA SPECIALĂ

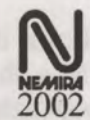
pentru facultățile de teologie

RETIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA  
PREA SFINȚITULUI

† LAURENȚIU  
EPISCOPUL CARANSEBEȘULUI

EDIȚIA A TREIA

UNIVERSITATEA "VALAHIA"  
TÂRGOVIȘTE - ROMÂNIA  
BIBLIOTECA TEOLOGIE  
Nr. Inv. 8857



2. Originea ritualului principal al Vecerniei. Descrieri vechi ale Vecerniei . . .	45
3. Explicarea rânduiei actuale a Vecerniei . . . . .	47
4. Simbolismul Vecerniei în raport cu viața Mântuitorului . . . . .	52
<b>Cap. IV Litia . . . . .</b>	<b>55</b>
1. Ce este Litia și când se săvârșește . . . . .	55
2. Rânduiala Litiei . . . . .	55
3. Istoria Litiei. Originea și formarea rânduiei de azi . . . . .	58
4. Explicarea rânduiei actuale a Litiei . . . . .	59
<b>Cap. V Pavcernița . . . . .</b>	<b>63</b>
1. Ce este Pavcernița. Timpul săvârșirii. Pavcernița mică și Pavcernița mare . . . . .	63
2. Rânduiala Pavcerniței mici . . . . .	63
3. Rânduiala Pavcerniței mari . . . . .	64
4. Observații tipiconale în legătură cu Pavcernița . . . . .	66
5. Scurte lămuriri în legătură cu istoria și explicarea Pavcerniței . . . . .	66
<b>Cap. VI Miezonoptica . . . . .</b>	<b>72</b>
<i>Rânduiala slujbei. Istoria și explicarea ei . . . . .</i>	<i>72</i>
1. Ce este Miezonoptica. Timpul săvârșirii. Cele trei variante ale slujbei . . . . .	72
2. Rânduiala Miezonopticii de toate zilele . . . . .	72
3. Rânduiala Miezonopticii pentru sâmbete . . . . .	73
4. Miezonoptica pentru duminici . . . . .	73
5. Observații tipiconale . . . . .	74
6. Tablou sinoptic . . . . .	74
7. Explicarea Miezonopticii . . . . .	74
<b>Cap. VII Utrenia . . . . .</b>	<b>80</b>
<b>A. Noțiuni introductive și rânduiala slujbei . . . . .</b>	<b>80</b>
1. Numirile slujbei . . . . .	80
2. Timpul săvârșirii . . . . .	80
3. Rânduiala Utreniei sărbătorilor . . . . .	80
4. Rânduiala Utreniei în cadrul Privegherii mănăstirești . . . . .	86
5. Rânduiala Utreniei din zilele de rând . . . . .	87
6. Utrenii cu rânduială deosebită din cursul anului bisericesc . . . . .	88
<b>B. Istorie și explicare . . . . .</b>	<b>94</b>
1. Originea Utreniei. Evoluția slujbei până la rânduiala actuală . . . . .	94
2. Scopul Utreniei și simbolismul ei, în general . . . . .	95
3. Explicarea rânduiei actuale a Utreniei . . . . .	96
<b>Cap. VIII Ceasurile Liturgice . . . . .</b>	<b>108</b>
1. Ce sunt Ceasurile Liturgice. Locul și timpul săvârșirii lor . . . . .	108
2. Rânduiala Ceasurilor comune (obișnuite) . . . . .	109
3. Observații tipiconale și rituale . . . . .	110
4. Ceasuri cu rânduială specială . . . . .	112
5. Explicarea slujbei Ceasurilor . . . . .	114
<b>Cap. IX Mijloceasurile și Obednița . . . . .</b>	<b>119</b>

<b>PARTEA A TREIA</b>	
<b>SFÂNTA LITURGHIE . . . . .</b>	<b>123</b>
<b>Secțiunea I</b>	
<b>LITURGHIA CREȘTINĂ ÎN BISERICA VECHIE . . . . .</b>	<b>125</b>
<b>Cap. I Ființa și instituirea Sfintei Liturghii . . . . .</b>	<b>125</b>
1. Liturghia, jertfa Legii celei Noi. Instituirea ei . . . . .	125
2. Raportul dintre ritualul pascal iudaic, Cina cea de taină și Liturghia creștină . . . . .	126
3. Diferențele numiri ale jertfei liturgice . . . . .	128
<b>Cap. II Istoria Liturghiei creștine . . . . .</b>	<b>133</b>
<b>A. Liturghia creștină în primele trei veacuri . . . . .</b>	<b>133</b>
1. Liturghia în epoca Sfinților Apostoli . . . . .	133
2. Liturghie și agapă . . . . .	134
3. Liturghia creștină în veacul al doilea . . . . .	135
4. Liturghia în veacul al treilea . . . . .	136
5. Uniformitatea liturgică în primele trei secole . . . . .	138
<b>B. Liturghia creștină din secolul IV înainte.</b>	
<i>Riturile liturgice și Liturghiile creștine de azi . . . . .</i>	<i>140</i>
1. Originea și formarea riturilor liturgice . . . . .	140
2. Clasificarea riturilor liturgice . . . . .	142
3. Liturghia Sfântului Iacob și Liturghiile derivate din ea . . . . .	142
4. Liturghia Sfântului Marcu și Liturghiile derivate din ea . . . . .	146
5. Riturile liturgice apusene . . . . .	147
6. Rit liturgic și confesiune . . . . .	149
7. Liturghiile oficiate astăzi în creștinătatea răsăriteană și la romano-catolici . . . . .	150
<b>Secțiunea a II-a</b>	
<b>LITURGHIILE RITULUI BIZANTIN . . . . .</b>	<b>154</b>
<b>Cap. I Noțiuni introductive . . . . .</b>	<b>154</b>
1. Originea, formarea și răspândirea Liturghiilor ortodoxe . . . . .	154
2. Autorii Liturghiilor ortodoxe. Autenticitatea acestor Liturghii . . . . .	155
3. Raportul dintre Liturghia Sfântului Vasile și cea a Sfântului Ioan și raportul lor cu Liturghiile de rit antiohian . . . . .	159
4. Răspândirea Liturghiilor Ortodoxe. Traduceri și limbile în care se săvârșesc . . . . .	160
5. Manuscrise și ediții . . . . .	161
<b>Cap. II Întrebuințarea Liturghiilor Ortodoxe în cursul anului bisericesc</b>	
<b>Timpul și locul săvârșirii. Obiectele necesare pentru săvârșirea Sfintei Liturghii . . . . .</b>	<b>164</b>
1. Întrebuințarea celor trei Liturghii în cursul anului bisericesc . . . . .	164
2. Timpul săvârșirii Sfintei Liturghii. Zile liturgice și aliturgice . . . . .	165
3. Locul săvârșirii Sfintei Liturghii . . . . .	166
4. Obiectele necesare pentru săvârșirea Sfintei Liturghii . . . . .	166
<b>Cap. III Săvârșitorul Sfintei Liturghii și pregătirea lui pentru slujbă . . . . .</b>	<b>168</b>
1. Cine poate săvârși Sfânta Liturghie . . . . .	168

2. Necesitatea pregătirii speciale a slujitorilor pentru Sfânta Liturghie . . . .	168
3. Pregătirea sufletească (morală) . . . . .	169
4. Pregătirea trupească . . . . .	171
5. Efectele și folosul pregătirii pentru slujbă . . . . .	173
<b>Cap. IV Rânduiala Liturghiei Sfântului Ioan și a Liturghiei Sfântului Vasile . . . .</b>	<b>174</b>
<b>A. Rânduiala Proskomidiei . . . . .</b>	<b>174</b>
1. Ce este Proskomidia . . . . .	174
2. Timpul săvârșirii Proskomidiei . . . . .	174
3. Locul săvârșirii Proskomidiei . . . . .	175
4. Pregătirea slujitorilor înainte de începerea Proskomidiei . . . . .	175
5. Rânduiala Proskomidiei . . . . .	176
6. Momentele distincte ale Proskomidiei . . . . .	179
7. Continuarea proskomidiei după începerea Liturghiei . . . . .	179
<b>B. Rânduiala Liturghiei catehumenilor . . . . .</b>	<b>180</b>
1. Ritualul pregătitor pentru începerea Liturghiei . . . . .	180
2. Prima parte a Liturghiei catehumenilor . . . . .	180
3. Vohodul mic (ieșirea cu Sfânta Evaghelie) . . . . .	181
4. Partea a treia (după vohodul cu Sfânta Evaghelie) . . . . .	181
<b>C. Rânduiala Liturghiei credincioșilor . . . . .</b>	<b>185</b>
1. Partea întâi (până la ieșirea cu Cinstitele Daruri) . . . . .	185
2. Vohodul mare (ieșirea cu Cinstitele Daruri) . . . . .	185
3. Pregătirea pentru săvârșirea Sfintei Jertfe . . . . .	184
4. Partea centrală a Liturghiei: Anaforaua cu sfințirea Darurilor . . . . .	184
5. Împărțășirea cu Sfintele Daruri . . . . .	185
6. Riturile finale . . . . .	187
<b>D. Rânduiala Liturghiei în sobor . . . . .</b>	<b>188</b>
1. Protia în sobor . . . . .	188
2. Rânduiala Liturghiei oficiate în sobor de preoți fără diaconi . . . . .	191
3. Rolul diaconului (diaconilor) la slujba în sobor . . . . .	196
<b>Cap. V Istoria Liturghiei Ortodoxe . . . . .</b>	<b>198</b>
Rânduiala ei inițială și evoluția acesteia până azi . . . . .	198
<b>A. Proskomidia . . . . .</b>	<b>198</b>
1. Locul și ritualul Proskomidiei în Liturghie până în secolul al VI-lea . . . . .	198
2. Deplasarea ritualului Proskomidiei și cauzele ei . . . . .	199
3. Dezvoltarea ritualului Proskomidiei după secolul al VI-lea . . . . .	200
4. Ritualul pregătirii slujitorilor pentru Liturghie . . . . .	202
<b>B. Liturghia catehumenilor . . . . .</b>	<b>203</b>
1. Originea, scopul și caracterul Liturghiei catehumenilor . . . . .	203
2. Rânduiala Liturghiei catehumenilor în Răsărit în secolele IV-V . . . . .	203
3. Partea de la început a Liturghiei catehumenilor și formarea ei . . . . .	204
4. Vohodul mic și Trisaghionul . . . . .	205
5. Lecturile din Sfânta Scriptură . . . . .	206
6. Partea ultimă a Liturghiei catehumenilor . . . . .	206
<b>C. Liturghia credincioșilor . . . . .</b>	<b>207</b>
1. Partea introductivă . . . . .	207
2. Vohodul mare . . . . .	209
3. Sărutarea păcii . . . . .	210

4. Anaforaua sau Rugăciunea Sfintei Jertfe . . . . .	210
5. Împărțășirea și riturile finale . . . . .	212
<b>Cap. VI Explicarea Sfintei Liturghii . . . . .</b>	<b>220</b>
<b>A. Scopul Sfintei Liturghii. Sfânta Liturghie ca jertfă a cultului divin public ortodox . . . .</b>	<b>220</b>
1. Scopul Sfintei Liturghii . . . . .	220
2. Caracterul de jertfă al Liturghiei . . . . .	221
3. Raportul dintre jertfa Mântuitorului și jertfa liturgică . . . . .	221
4. Liturghia ca formă de prelungire a sacerdoțiului Mântuitorului în Biserică . . . . .	222
<b>B. Liturghia ca formă de cult și centru al cultului divin ortodox . . . . .</b>	<b>225</b>
1. Liturghia ca centru al cultului divin public ortodox . . . . .	225
2. Liturghia ca formă a cultului de adorație . . . . .	225
3. Liturghia ca formă a rugăciunii de cerere . . . . .	227
<b>C. Simbolismul Sfintei Liturghii . . . . .</b>	<b>228</b>
1. Liturghia Bisericii primare ca «mister» al patimii și morții Domnului . . . . .	228
2. Extinderea simbolismului istoriei mântuirii în rânduiala Liturghiei . . . . .	229
3. Scopul și efectul simbolismului liturgic . . . . .	229
<b>D. Simbolismul Proskomidiei . . . . .</b>	<b>232</b>
1. Semnificația simbolică a materiei Sfintei Jertfe . . . . .	232
2. Simbolismul ritualului pregătirii Sfântului Agneț . . . . .	234
3. Scopul și semnificația miridelor . . . . .	236
4. Simbolismul eclesiologic și eshatologic al Proskomidiei . . . . .	237
<b>E. Explicarea Liturghiei catehumenilor . . . . .</b>	<b>237</b>
1. Începutul Liturghiei până la vohodul cu Evanghelia . . . . .	237
2. Vohodul mic . . . . .	239
3. Trisaghionul liturgic . . . . .	240
4. Lecturile biblice . . . . .	241
5. Partea finală a Liturghiei catehumenilor . . . . .	242
<b>F. Explicarea Liturghiei credincioșilor . . . . .</b>	<b>243</b>
1. Partea introductivă . . . . .	243
2. Vohodul mare sau ieșirea cu Cinstitele Daruri . . . . .	243
3. Partea pregătitoare pentru săvârșirea jertfei . . . . .	245
4. Momentul central al Liturghiei: săvârșirea jertfei . . . . .	246
5. Săvârșirea tainei (împărțășirea) . . . . .	248
6. Partea finală a Liturghiei . . . . .	251
<b>Cap. VII Liturghia Darurilor mai înainte sfințite . . . . .</b>	<b>253</b>
1. Originea și vechimea acestei Liturghii . . . . .	253
2. Autorul Liturghiei . . . . .	254
3. Timpul săvârșirii . . . . .	255
4. Rânduiala slujbei . . . . .	256
5. Schema rânduiei Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite . . . . .	260
6. Istoria și explicarea riturilor principale din rânduiala acestei Liturghii . . . . .	261
<b>PARTEA A PATRA</b>	
<b>SFINTELE TAINE . . . . .</b>	<b>271</b>
<b>Cap. I Introducere generală . . . . .</b>	<b>273</b>
<i>Ce sunt sfintele taine, scopul lor, timpul și locul săvârșirii . . . . .</i>	<i>273</i>

<i>Cap. II Botezul și ungerea cu Sfântul Mir</i> .....	275
A. <i>Noțiuni introductive și rânduiala slujbei</i> .....	275
B. <i>Istoria și explicarea rânduiei Sfântului Botez și a Mirungerii</i> .....	282
1. <i>Descrieri vechi ale botezului</i> .....	282
2. <i>Rânduiala catehumenatului</i> .....	282
3. <i>Rânduiala botezului</i> .....	285
4. <i>Mirungerea</i> .....	289
5. <i>Riturile finale ale slujbei</i> .....	290
<i>Cap. III Mărturisirea (Spovedania)</i> .....	295
<i>Cap. IV Împărtășirea sau Cuminecarea</i> .....	303
<i>Cap. V Cununia (Slujba nunții)</i> .....	311
<i>Cap. VI Hirotonia și hirotesile</i> .....	320
<i>Cap. VII Sfântul Maslu</i> .....	328
<b>PARTEA A CINCEA</b>	
<b>IERURGIILE</b>	
<i>Cap. I Introducere generală despre ierurgii</i> .....	337
<i>Cap. II Ierurgiile în legătură cu nașterea și cu botezul</i> .....	344
<i>Cap. III Agheasma sau sfințirea apei</i> .....	349
<i>Cap. IV Tedeumul sau doxologia</i> .....	358
<i>Cap. V Ierurgiile și rânduielele tradiționale</i>	
<i>în legătură cu sfârșitul omului și cu grija pentru cei morți</i> .....	364
<i>Introducere</i> .....	364
A. <i>Ierurgiile și rânduielele în legătură cu moartea și cu înmormântarea</i> .....	364
B. <i>Ierurgiile și rânduielele tradiționale de după înmormântare</i>	
<i>Pomenirile morților</i> .....	378



alfa și omega

Apariții recente în colecția  
**ALFA ȘI OMEGA**

De la scrierile fundamentale ale teologiei patristice la noile interpretări ale vremurilor noastre, de la materialele didactice care vin în sprijinul actului pedagogic de gimnaziu la literatura creștină, de la ghiduri ale mănăstirilor din România la cursuri pentru facultăți și seminarii teologice, de la planșe didactice la poezie creștină și eseu – toate formele exprimării moderne sunt cuprinse în colecția ALFA ȘI OMEGA. Originalitatea și nivelul îngrijit al scrierilor, redactările migăloase și traduceri impecabile vor fi garanția unei lecturi utile și plăcute.

**Vasile Dumitrache**  
**MÂNĂSTIRILE ȘI SCHITURILE ROMÂNIEI PAS CU PAS.**  
**MITROPOLIA OLTENIEI**

**Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa**  
**RĂZBOIUL ÎNTRU CUVÂNT.**  
**CUVINTELE CĂTRE TINERI ȘI ALTE MĂRTURII**

**Pr. prof. dr. Dumitru Popescu**  
**OMUL FĂRĂ RĂDĂCINI**